

การเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์
An Increasing in Competency of Buddha's Dhamma Missionaries for
Teaching Buddhist Dhamma and Leading Buddhist Meditation Practice

พระเมธาวิไนยรส, ผศ.ดร.¹

Phramedhavinaiyaros, Assist. Prof., Dr.

พระมหาวีระศักดิ์ สุรเมธี, ดร.²

PhramahaVeerarak Suramatee

ดร.สาลินี รักษิตัญญู³

Dr. Salinee Raggatanyoo

ทำวิจัยเมื่อ 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อศึกษาสภาพขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์ เพื่อกำหนดรูปแบบและรวบรวมข้อเสนอแนะการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม คือ 1) พระจริยานิเทศก์ทั้งหมด จำนวน 151 รูป 2) บุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานของพระจริยานิเทศก์ จำนวน 30 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของปัจจัยกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) รูปแบบการเพิ่มขีดความสามารถพระจริยานิเทศก์ควรพัฒนาสมรรถนะตนเองโดยเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง และ 5) ข้อเสนอแนะในการเพิ่มขีดความสามารถ คือ ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการปฏิบัติงาน และเพิ่มสมรรถนะพระจริยานิเทศก์ให้มีความเชี่ยวชาญการเผยแผ่ยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : 1. การเพิ่มขีดความสามารถ 2. การแสดงธรรม 3. การนำปฏิบัติธรรม 4. พระจริยานิเทศ

¹ รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

² อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

³ หัวหน้าฝ่ายห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Abstract

The objectives of this research were as follows: to study the state of competency in Dhamma preaching and Dhamma practice of Buddhist Missionaries, to study the factors which were affected to increase of Dhamma preaching and Dhamma practice, to examine the form and recommendation on competency in Dhamma preaching and Dhamma practice. The populations were composed of two groups: 151 Buddhist missionaries and 30 scholars who are concerned with Buddhist missionaries. The instruments for this research were questionnaire and questions for in-depth interview. The statistics were applied as follows: mean standard deviation and Peasons' correlations.

The findings were found as follows:

The state of competency in Dhamma preaching and Dhamma practice of Buddhist missionaries was at a high level in the overall picture. When being considered in each aspect, it was found that there were at high level. The factors were affected to competency in Dhamma preaching and Dhamma practice of Buddhist missionaries at a high level in the overall picture. When being considered in each aspect, it was found that there were at high level of all aspects. The hypothesis test, it was found that the increasing of competency in Dhamma preaching and Dhamma practice of Buddhist missionaries had related the high level in the positive direction. The form of competency addition was found that the Buddhist missionaries should learn on short or long terms course in a related field. Lastly, the suggestions in competencies addition found that it should provide enough budget with the real state of work and increase the competencies to Buddhist missionaries to expert in terms of propagation.

Keywords: 1. competency addition 2. Dhamma preaching 3. Dhamma practice leading 4. Buddhist missionary

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีพื้นฐานมาจากการมุ่งเสริมสร้างขีดความสามารถให้ทรัพยากรบุคคลโดยมีความเชื่อว่าเมื่อพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถแล้ว คนจะใช้ขีดความสามารถที่มีไปผลักดันให้องค์กรบรรลุเป้าหมายซึ่งจะทำให้ชนะคู่แข่งและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ (2549, หน้า 14-16) กล่าวว่า บุคลากรเป็นกลไกที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรและการทำให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย บุคลากรจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีขีดความสามารถสอดคล้องกับภารกิจขององค์กร

องค์กรทางพุทธศาสนาเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมไทยเพราะเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาและการเผยแผ่พุทธศาสนา บุคลากรที่เป็นพระสงฆ์ที่ได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งและระดับต่างๆ จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถหรือสมรรถนะโดยเฉพาะในระดับจังหวัดซึ่งเป็นระดับการปกครองของคณะสงฆ์ที่ใกล้ชิดกับชุมชนท้องถิ่น ควรพัฒนาความสามารถการปฏิบัติงานในองค์กรตามกรอบภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อการจรรโลงและเผยแผ่พุทธศาสนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติส่งเสริมพระสงฆ์ที่มีศักยภาพในการบริหารงานพระพุทธศาสนาโดยให้ช่วยปฏิบัติศาสนกิจประจำสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดโดยการคัดเลือกพระสงฆ์ตามคุณสมบัติที่กำหนดแล้วส่งไป

ปฏิบัติงานในจังหวัดนั้นๆ พระสงฆ์เหล่านี้เรียกว่า "พระจริยานิเทศก์" ช่วยปฏิบัติงานเจ้าคณะปกครองสงฆ์ระดับจังหวัด พระจริยานิเทศก์มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนา นำความรู้ และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในการสนองงานเจ้าคณะจังหวัดอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้พระจริยานิเทศก์ยังมีหน้าที่เป็นครูสอน เป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ซึ่งจะต้องมีขีดความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดี พระจริยานิเทศก์ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทั้งนี้ พระภิกษุที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นพระจริยานิเทศก์นั้นไม่ใช่พระรูปใดก็ได้ได้รับการแต่งตั้งได้แต่ต้องเป็นพระที่มีคุณสมบัติ สำเร็จการศึกษาทางภาษาบาลีในระดับเปรียญธรรม 6 ประโยคขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรม 4 ประโยคแต่ต้องมีวุฒิปริญญาปริญญาตรี คือ ศาสตราจารย์บัณฑิต (ศน.บ.) จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยหรือปริญญาตรี คือ พุทธศาสตรบัณฑิต (พ.บ.) จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ทั้งนี้ต้องสอบได้นักธรรมชั้นเอกด้วย ปราณสุวีร์ อวอรัมรัศมี (2552) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระจริยานิเทศก์ไว้ว่า พระจริยานิเทศก์จะไปอยู่ตามวัดที่มีสำนักเรียนปริยัติธรรมหรือโรงเรียนประเภทอื่นที่ขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา ทำหน้าที่เป็นครูสอนรวมถึงการเผยแผ่ศาสนาโดยเฉพาะทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม พระจริยานิเทศก์จึงมีบทบาทเป็นพระผู้จาริกเผยแผ่ พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชนทำให้เห็นว่าพระพุทธศาสนายังคงมีความเกี่ยวข้องกับสังคม ชุมชน อยู่อย่างมากนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากบทบาทและหน้าที่ของพระจริยานิเทศก์ซึ่งประกอบไปด้วยการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม การเผยแผ่หลักธรรม การศาสนศึกษา และการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าการเผยแผ่หลักธรรมนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญเพราะทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามพุทธโอวาทได้ถูกต้องยอมทำให้ผู้ฟังเกิดสติปัญญานำตนให้พ้นทุกข์เข้าถึงสุขได้

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้มีการอาราธนาพระจริยานิเทศก์หรือพระที่ปฏิบัติหน้าที่ช่วยงานเจ้าคณะจังหวัด จำนวน 151 รูป พระภิกษุเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่เฉพาะตามแนวชายแดนของประเทศ ชุมชน ชาวเขา และพื้นที่ที่มีปัญหาเสถียรภาพ จำนวน 300 รูป มารับฟังสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันรวมทั้งส่งเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้ประชาชนเกิดความรู้แท้จริง มีศรัทธาและนำไปใช้ในการดำรงชีวิตทำให้สังคมเป็นสุข เป็นเรื่องไม่่ง่ายนัก พระจริยานิเทศก์จึงมีบทบาทสำคัญต่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ถ้ามีการพัฒนาขีดความสามารถในด้านนี้ของพระจริยานิเทศก์อย่างต่อเนื่องแล้วจะส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานคือการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนแก่สังคม ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการเผยแผ่จึงมีความสนใจและต้องการทำการวิจัยว่า สภาพขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์เป็นอย่างไร พระจริยานิเทศก์จะพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างไร และมีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถของพระจริยานิเทศก์ เพื่อนำผลการค้นพบไปกำหนดใช้เป็นแผนและนโยบายในการเสริมสร้างและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับขีดความสามารถของพระจริยานิเทศก์ซึ่งจะมีผลก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ของพระจริยานิเทศก์ นอกจากนี้ยังจะเป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ในการจัดอบรมพระนักเทศน์ พระนักเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการสร้างฐานข้อมูลด้านการเทศนาธรรมสำหรับเผยแพร่แก่สาธารณชนและผู้สนใจต่อไป

2. โจทย์วิจัย

1. พระจริยานิเทศก์มีสภาพขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างไร
2. พระจริยานิเทศก์มีปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมอย่างไรหรือไม่
3. พระจริยานิเทศก์มีรูปแบบการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์
3. เพื่อกำหนดรูปแบบและเสนอแนะการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. นำข้อค้นพบจากการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์
2. นำข้อค้นพบจากการวิจัยไปเสนอต่อผู้บริหารเพื่อกำหนดรูปแบบและแผนการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของพระจริยานิเทศก์
3. นำข้อค้นพบจากการวิจัยไปเผยแพร่ในสื่อของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
4. นำข้อค้นพบจากการวิจัยไปทำเป็นฐานข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิจัยในเรื่องที่คล้ายคลึงกันให้กว้างขวางต่อไป

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน คือ เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรในการศึกษา มี 2 กลุ่ม คือ 1) พระจริยานิเทศก์ทั้งหมดจำนวน 151 รูป ซึ่งเป็นประชากรในการศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และ 2) บุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 25 รูป/คน ได้แก่ ตัวแทนหรือเจ้าคณะจังหวัด จำนวน 5 รูป ผู้บังคับบัญชาของพระจริยานิเทศก์ จำนวน 5 รูป ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จำนวน 5 คน พระจริยานิเทศก์ จำนวน 10 รูป

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้การศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากพื้นที่จริง คือ รวบรวมคำตอบจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์และอภิปรายผล

สำหรับข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามสำหรับการวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) และแบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบสอบถามมี 4 ตอน

ตอนที่ 1 ถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก และ วุฒิการศึกษาทางธรรม

ตอนที่ 2 ถามความคิดเห็นเรื่องสภาพขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับเนื้อหาข้อคำถามเป็นไปตามกรอบภาระและหน้าที่ของพระจริยานิเทศก์ คือ 1) การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 2) การเผยแผ่หลักธรรม 3) การศาสนศึกษา และ 4) การดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 ถามปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์ เป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยจัดเรียงเนื้อหาข้อคำถามตามทฤษฎีของ อาร์โนลด์ และเฟลด์แมน (Arnold & Feldman) แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) การพิจารณาความดีความชอบและ

สวัสดิการ 2) ความเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา 3) ความกดดันและความพึงพอใจในงาน และ 4) สถานภาพและการยอมรับนับถือ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์

แบบสัมภาษณ์สร้างโดยเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เกี่ยวกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติธรรม ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานของพระจริยานิเทศก์ใน 5 ประเด็น คือ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skill) 3) บุคลิกลักษณะ (Traits) 4) แนวคิด/ความคิดของตน (Self-Concepts) และ 5) ทศนคติ (Attitude) หรือค่านิยม (Values) แต่ละประเด็นเป็นองค์ประกอบการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติธรรม

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยหัวหน้าโครงการวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสำรวจสภาพการปฏิบัติหน้าที่ของพระจริยานิเทศก์ตามความเป็นจริงและร่วมกำหนดประเด็นสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม และสร้างแบบสอบถามโดยรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ได้จากพื้นที่ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการวิจัยและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ตรวจสอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อปรับแก้ไขจนเรียบร้อยแล้วนำไปใช้จริง

6. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการเผยแผ่หลักธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม การดำเนินกิจกรรมทางศาสนา และมีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ ด้านการศาสนศึกษา ตามลำดับ

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ ความกดดันและความพึงพอใจในงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านความเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา ด้านความพึงพอใจในงาน และมีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือด้านการพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการตามลำดับ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถกับสภาพขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถกับสภาพขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ปัญหาด้านการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม คือ งบประมาณเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมไม่พอ ขาดพัฒนาศักยภาพการเพิ่มขีดความสามารถพระจริยานิเทศก์ แผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมไม่ชัดเจน ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาคือ จัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องความเป็นจริงของการทำงาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรอบรมพัฒนาสมรรถนะพระจริยานิเทศก์ให้มีความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญการเผยแผ่

ปัญหาด้านการเผยแผ่หลักธรรม คือ ประชาสัมพันธ์ไม่ถึงกลุ่มเป้าหมาย วิธีการเผยแผ่ของพระจริยานิเทศก์ไม่โดนใจเยาวชน และสื่อคอมพิวเตอร์ไม่พอและเทคโนโลยีล้ำสมัย ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาคือ ทำแผนประชาสัมพันธ์ให้ถึงกลุ่มเป้าหมาย สัมมนาพระจริยานิเทศก์เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการเผยแผ่ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดสื่อคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีให้พอและทันสมัย

ปัญหาด้านการศาสนศึกษา คือ พระสงฆ์ในพื้นที่ช่วยพระจริยานิเทศก์ในการจัดการศึกษาและอบรมประชาชน นโยบายการศาสนศึกษาไม่ชัดเจนและไม่ต่อเนื่อง ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหา คือ ขอพระสงฆ์ในพื้นที่เข้ามาฝึกอบรมและร่วมมือจัดการศึกษาอบรม เจ้าคณะจังหวัดตั้งกรรมการทำนโยบายและแผนดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อนำไปปฏิบัติสอดคล้องกับสถานการณ์แต่ละพื้นที่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์มีดังนี้ 1) ด้านความรู้ ควรมีรูปแบบที่เน้นการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยการส่งเสริมการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม 2) ด้านทักษะ ควรมีวิธีการประชุมสัมมนาหาทางออกของปัญหาร่วมกันเพราะพื้นที่มีปัญหาแตกต่างกันเมื่อประชุมร่วมกันจะหาทางแก้ไขปัญหาได้ 3) ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ควรเน้นให้พระจริยานิเทศก์มีบุคลิกภาพที่ประชาชนรับได้และปฏิบัติธรรมให้มีสมาธิในการปฏิบัติงาน 4) ด้านแรงจูงใจ ควรเน้นที่นโยบายหรือแผนงานที่ชัดเจนให้พระจริยานิเทศก์เข้าใจบทบาทตนว่าต้องเสียสละ หน่วยงานคือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรสนับสนุนนิยมนิยัตที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน

7. อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์ พบว่า ผลโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากพระจริยานิเทศก์เป็นพระสงฆ์ที่ได้รับการคัดเลือกให้ปฏิบัติหน้าที่สนองงานเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ประกอบด้วยคุณวุฒิทั้งทางโลกและทางธรรม คือ ทางโลกจะสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนทางธรรมจะจบนักธรรมชั้นเอกทุกรูป บางรูปมีวุฒิบาลี ป.ธ 3-ป.ธ. 9 ส่งผลให้พระจริยานิเทศก์มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบุญศรี พานะจิตต์ (2550) ที่ได้กล่าวว่าพระจริยานิเทศคือพระรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถเพราะงานของพระจริยานิเทศเน้นที่งานวิชาการเป็นหลัก

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์ พบว่า ผลโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากขวัญและกำลังใจการปฏิบัติหน้าที่ดี สอดคล้องกับสมพงษ์ เกษมสิน (2541) ที่ได้กล่าวว่า ขวัญและกำลังใจมีความสำคัญมากในการปฏิบัติงานเพราะขวัญและกำลังใจดีจะช่วยให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อการปฏิบัติงาน

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถกับสภาพขีดความสามารถ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถกับสภาพขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสงฆ์ที่เป็นพระจริยานิเทศก์ปัจจุบันมักเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์การทำงาน สอดคล้องกับสมพงษ์ บุญจิตราดุล (2529, หน้า 20) ที่กล่าวว่าขวัญกำลังใจเป็นการแสดงออกทางภาวะจิตใจหรือความรู้สึกที่คนคิดของคนในหน่วยงานที่มีต่องาน เพื่อนร่วมงานองค์กร และจุดมุ่งหมายขององค์กร

4. แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติธรรม พบว่า ด้านความรู้ควรมีรูปแบบที่เน้นการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้วยการสนับสนุนการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม และจัดพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องโดยเน้นให้พระจริยานิเทศก์สามารถปฏิบัติงานได้จริง สอดคล้องกับจิระประภา อัครบวร (2547) ที่เสนอว่า ขีดความสามารถเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกอบรม ดังนั้น รูปแบบการเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศก์ควรมีลักษณะดังนี้ 1) การศึกษาต่อ 2) การอบรม 3) การสัมมนา 4) การศึกษาดูงานและการปฏิบัติดี 5) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 6) การส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงาน 7) การเข้าหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น (In-house Training) และภายนอกองค์กร (External Training)

8. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา คือ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เนื่องจากขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพระจริยานิเทศก์แต่ละรูปนั้นไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเป็นรายบุคคล

1.2 แม้ว่าขีดความสามารถการปฏิบัติงานของพระจริยานิเทศก์บางรูปมีระดับดีมากก็ต้องรับการพัฒนาเสมอ

1.3 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรมีแผนยุทธศาสตร์พัฒนาความรู้ความสามารถของพระจริยานิเทศก์

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกองทุนสนับสนุนพระจริยานิเทศก์ที่สนใจศึกษาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร

1.5 จัดทำหลักสูตรพระจริยานิเทศก์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานโดยมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพของพระจริยานิเทศก์จังหวัด เช่น “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพของพระจริยานิเทศก์จังหวัดตาก”

2.2 ศึกษาการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของพระจริยานิเทศก์จังหวัด เช่น “รูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของพระจริยานิเทศก์จังหวัดเลย”

9. บรรณานุกรม

จิรประภา อัครบวร. (2549). **สร้างคนสร้างผลงาน**. กรุงเทพมหานคร : เต่า.

ปราณสุวีร์ อวอรัมรัมย์. (2552). **บทบาทและหน้าที่ของพระจริยานิเทศก์**. กรุงเทพฯ :

กองพุทธศาสนนิเทศ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สมพงษ์ เกษมสิน .(2541). **การบริหาร**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุกัญญา รัตมีธรรมโชติ. (2549). **แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency Based Learning**.

พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนา อินเทอร์เน็ต จำกัด (มหาชน).

บุญศรี พานะจิตต์. (2550). **เอกสารประกอบการบรรยายงานประชุมพระสังฆาธิการ**. นครปฐม :

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

10. คำขอบคุณ

การทำวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความร่วมมือและการช่วยเหลือจากหลายฝ่าย จึงขออนุโมทนาขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ คือ ดร.สุชาติ เมืองแก้ว ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิอ่านงานวิจัยให้เป็นอย่างดี ขออนุโมทนาขอบคุณผู้ที่ตอบแบบสอบถามทุกท่าน และขออนุโมทนาขอบคุณสถาบันวิจัยญาณสังวรที่ได้สนับสนุนทุนการทำวิจัย งานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ได้ตั้งปรารถนาทุกประการ